

«Նոր ժամանակի կրթություն» ՀԿ

ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ
ԴԱՍԸՆԹԱՑ

ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ
ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅԱՆ ԹԵՄԱՆ՝ ՆԱԽԱՅԲԲԵՆԱԿԱՆ ՓՈՒԼԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՄԱՆ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐՆ
ՈՒ ՆԵՐԿԱՅԱՑՄԱՆ ՈՒՂԻՆԵՐԸ

ԵՆԹԱԹԵՄԱ՝ ԻՆՉ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐ ԿԱՐԵԼԻ Է ԻՐԱԿՆԱՑՆԵԼ
ԳՐԱՃԱՆԱԶՈՒԹՅԱՆ ԿԱՐՈՂՈՒԹՅԱՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՈՒՂՂՈՒԹՅԱՄԲ
ԱՌԱՐԿԱՆ՝ ԴԱՍՎԱՐ

ՀԵՏԱԶՈՏՈՂ ՈՒՍՈՒՑԻՉ՝ ԹԵՆԵՔԵԶՅԱՆ ԱՐՄԻՆԵ
ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆ՝ ՄԱՍԻՍ ՔԱՂԱՔԻ Մ. ՄԱՇՏՈՑԻ ԱՆՎԱՆ
ԹԻՎ 1 ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ.....	3
1. ԳԼՈՒԽ 1. Գրաճանաչության գործընթացի առանձնահատկություններն առաջին դասարանում:.....	4
ԳԼՈՒԽ 2. ԳՐԱՃԱՆԱՉՈՒԹՅԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՅԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՄԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԸ:	
2.2. Գրաճանաչության գործընթացի արդյունավետության ապահովմանն ուղղությամբ իրականացրած մեր փորձարարական աշխատանքների բովանդակությունը:.....	14
ԵԶՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ.....	23
ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ.....	24

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Վաղ տարիքի երեխաների զարգացման և դաստիարակության խնդիրները մշտապես եղել են հոգեբանների և մանկավարժների ուշադրության կենտրոնում: Վաղ տարիքը երեխայի ամենակարևոր շրջաններից մեկն է, որի նշանակությունն անգնահատելի է նրա հետագա լիարժեք զարգացման համար: Այդ տարիքում տեղի է ունենում մարդուն բնորոշ հոգեֆիզիոլոգիական բոլոր գործընթացների բուռն զարգացումը, ձևավորվում են սոցիալական վարքի առաջին դրսևորումները, ձեռք են բերվում անձնային հատկություններ, որոնք ենթակա են զարգացման հետագա տարիքային փուլերում: Այն ունի բազմաբնույթ խնդիրներ՝ բառապաշարի հարստացում, խոսքի զարգացում, լեզվական նախագիտելիքների ուսուցում, հնչյունային լսողության մշակում, կարդալու և գրելու կարողությունների ձևավորման և այլն, որոնք միաժամանակ իրականացվող գործընթացներ են:

Ուսումնասիրության արդիականությունը. գրաճանաչության գործընթացի արդյունավետ կազմակերպումը եղել և մնում է մեթոդիկայի կարևորագույն խնդիրներից մեկը, և նախալրջենական փուլում որոշակիորեն նպաստել գրաճանաչության գործընթացի կազմակերպման արդյունավետության բարձրացմանը:

Ուսումնասիրության նպատակն է բացահայտել մանկապարտեզ-դպրոց հաջորդայնության ապահովման պարագայում գրաճանաչության գործընթացի արդյունավետ կազմակերպման ուղիները և այդ համատեքստում առաջարկել խոսքի զարգացման, աշխարհաճանչողական գիտելիքների հարստացման և լեզվական նախագիտելիքների ուսուցման մեթոդական ցուցումները:

Ուսումնասիրության խնդիրները: Ուսումնասիրության նպատակի իրականացման համար առաջադրել ենք հետևյալ խնդիրները.

1. Բացահայտել նախալրջենական փուլում խոսքի զարգացման հնարավորությունները,

2. Վաղ տարիքի երեխաների զարգացման և դաստիարակության խնդիրները մշտապես եղել են հոգեբանների և մանկավարժների ուշադրության կենտրոնում: Վաղ տարիքը երեխայի ամենակարևոր շրջաններից մեկն է, որի նշանակությունն անգնահատելի է նրա հետագա լիարժեք զարգացման համար:

ԳԼՈՒԽ 1

1.1. Գրաձանաչության գործընթացի առանձնահատկություններն առաջին դասարանում

Տարրական դպրոցի առաջին դասարանի մայրենիի ծրագրում գրաձանաչության բաժնին հատկացված է շաբաթական 7, տարեկան՝ 210 ժամ: Առաջին դասարանցին, նախաալբերանական շրջանում, ընդհանուր պատկերացում ունի բանավոր խոսքի մասին, կարողանում է բավարարել հաղորդակցման պահանջները: Կարողանում է իրավիճակներին համապատասխան պատմել որևէ դեպք, իրադարձություն՝ խաղային, կենցաղային: Նկարում և պատմում է իր, իր ընտանիքի, ընկերների, խաղալիքների, շրջապատի մասին, ունի համեմատելու, հակադրելու և դասակարգելու կարողություն՝ ցուցադրված առարկայական նկարների մեջ որոշում է առարկաների նմանություններն ու տարբերությունները: Զարգանում է լսելու և խոսելու, մտքերը հասկանալի ձևակերպելու կարողությունը: Աստիճանաբար կարողանում է այբբենարանում գետեղված, մեծադիր թեմատիկ նկարի վերաբերյալ պատմություններ հորինել և շարադրել, որոշել նկարի բովանդակության շուրջ կազմված պատմության նախադասությունները՝ առանց նախադասություն բառն օգտագործելու: Կազմում է պատմության գծապատկեր, գունային բաժանումներ է կատարում՝ ըստ առանձին նախադասությունների: Խմբային աշխատանք է կատարում նկար-պատմության շուրջ: Գիտի նախադասության սկիզբը և վերջը խորհրդանշող նշանները, նախադասության՝ իբրև խոսքի բաղկացուցիչ տարրի հասկացության, պատմության և նախադասության տարբերակման կարողություններ է ձևավորվում: Ինչպես նաև պատմություն, նախադասություն, նախադասության սկիզբ, ավարտ բառերն է տեղին գործածում: Սովորում է հանելուկներ և բանաստեղծություններ, նկարագրում է որևէ վայր (տուն, բնակարանի ճաշասենյակ, խոհանոց, դասարան, խաղահրապարակ) և առանձնացնում նախադասությունները, բառերը և հաշվում (ծափերով, թմբուկի հարվածներով...): Տալիս է նախադասության գծապատկերը, բաժանում վանդակների՝ ըստ բաղադրիչ բառերի քանակի: Առաջին դասարանի մայրենիի ծրագրում հստակ նշված է, թե նախաալբերանական շրջանում սովորողն ինչ պետք է իմանա:

2. Այբբենական շրջանում (112 ժամ) հայերենի հնչյուն-տառերի ուսուցում է կատարվում: Չարգանում է տպագիր և ձեռագիր տառերի ճանաչման, հայերենի տառերը գրելու, բառեր, նախադասություն, նաև տեքստ գրելու կարողությունը: Լսելու և խոսելու, ինչպես նաև դիտողականության և վերլուծական մտածողության կարողություններն են զարգանում: Սովորած ու նոր ուսուցանվող հնչյուններն ու տառերը միավորելու, վանկային կապակցություններ ու բառեր ստանալու կարողություններն են մշակվում: Ուղղախոսության, նախադասությունները միմյանց հետ կապակցելու և իմաստը նկատելու կարողությունների ձևավորման, տառապատկերները ամբողջական ընկալելու և դրանք տրված օրինակին համապատասխան վերարտադրելու կարողությունների մշակում, տպագիր տեքստից ձեռագիր վերարտադրելու, վանկային և հնչյունային վերլուծության կատարման կարողությունն է մշակվում: Սովորում են նոր ուսուցանվող հնչյուններն ու տառերը միավորել և վանկային կապակցություններ ու բառեր ստանալ:

3. Հետայբբենական շրջանում (7 ժամ) աշխատանքներ են տարվում խոսքի, բառի, նախադասության և տեքստի ընթերցման և գրելու կարողությունների ամրակայման ուղղությամբ: Կատարվում են կարդալու նախնական կարողությունների, գրելու կարողությունների ամրակայման՝ վայելչագրական պահանջներով, տեքստի շուրջ տարվող աշխատանքների կազմակերպման և բառապաշարի հարստացման, լեզվական

նախնական գիտելիքների գործնական յուրացման և ամրակայման կարողությունների կատարելագործում:

Առաջին դասարանի դասագրքում գիտելիքի օրվան հաջորդում է «Բնության գրկում», «Ես արդեն դպրոցական եմ», «Առաջին օրը դպրոցում», «Մեր ընտանիքը», «Աղվեսիկը», «Մեր բարեկամները», «Մեր բակում» թեմաները, որոնք սովորեցնում են հյուսել պատմություն նկարի շուրջ, տարբերել պատմություն, նախադասություն, բառ հասկացությունները, զարգացնում են բանավոր խոսքը: Օրվա ռեժիմ, հիգիենայի պարագաներին ծանոթացում, մաքրասիրություն, աշխատասիրություն դաստիարակում են «Առավոտյան մարմնամարզություն», «Նախաճաշ», «Վատ նկարը» թեմաները: «Այգում», «Մարդը չի կարող մենակ ապրել», «Մեր դասարանը», «Խաղ և աշխատանք», «Աղվեսն ու կռունկը», «Մենք օգնում ենք մայրիկին», «Տիկնիկային թատրոնում», «Գիրքը իմ լավագույն ընկերն է», «Գյուղում», «Ընտանի, թե վայրի» թեմաների միջոցով սովորեցնում ենք բառը բաժանել վանկերի, զարգացնում ենք բանավոր խոսքը, կատարում հնչյունային վերլուծություն, գծում բառի գծապատկերը: «Հարևանները», «Փողոցում», «Հանգստի ժամին», «Երեք փիսիկները», «Թե ինչ պատահեց, երբ», «Եթե ուզում ես» թեմաներով ամրապնդում ենք ձեռք բերած գիտելիքները, սովորեցնում ենք որոշել նկար-պատկերների հաջորդականությունը և վերլուծել նկար-բառերը: Այնուհետև, սկսվում է հնչյուն-տառերի ուսուցումը: Այս դասերը յուրացնելու արդյունքում աշակերտները սովորում են գրել, պատմել թեմատիկ նկարը, աստիճանաբար սկսում են ստեղծել փոքրիկ պատմություններ, ազատ ձևակերպում են իրենց մտքերը, շարժողական տառերով կազմում են բառեր, փոփոխելով մեկ տառ՝ ստանում նոր բառեր, կարողանում են համադրել և հակադրել միևնույն մասնիկներ ունեցող տառերը, գրում են տպագիր ու ձեռագիր: Անգիր են սովորում հայերենի այբուբենը, ծանոթանում են հայերենի առաջին ուսուցչին: Ամրապնդվում են ձայնավոր և բաղաձայն հնչյունների մասին գիտելիքները, կարևորվում են կետադրական նշանների գործածությունը: «Կորած օրը», «Ձնծաղիկ», «Ծաղիկն ու շողերը», «Մոխրիկի նվերը», «Ինչո՞ւ այդպես», «Ծաղիկն ու մեղուն», «Ինչո՞ւ երկու, ինչո՞ւ մեկ», «Ի՞նչ էր պակասում սկյուռիկին»¹⁸ թեմաները սովորեցնում են ազնվություն, դաստիարակում բարություն կենդանիների

¹⁸Ս. Քյուրքյան, Լ. Տեր-Գրիգորյան, Այբբենարան, ԷդիտՊրինտ, Երևան 2014:

նկատմամբ, ինչպես նաև սովորեցնում են գնահատել հերոսներին ըստ արարքների, քաղաքավարական խոսքեր, բարոյական որակներ:

Դպրոցական տարիքի խոսքային նորմալ զարգացում ունեցող առաջին դասարանցին կարողանում է արտահայտել իր մտքերը, հաղորդակցվել թե՛ մեծերի, թե՛ տարեկիցների հետ: Նրանք ընկալում են մայրենի լեզվի բոլոր հնչյունները, սակայն կարող են դժվար հնչյունների արտաբերման խնդրի հանդիպել: Այս փուլում շարունակական բնույթով գերակայում են դերային խաղերը, որոնք ձևավորում են խոսքի նոր տեսակներ. «Խոսք, որը խաղի մասնակիցներին հրահանգներ է տալիս, խոսք-հաղորդում (ծանուցում), տպավորությունները մեծերին հաղորդող խոսք, նկարագրական խոսք, դատողական խոսք և գնահատողական խոսք, ձևավորվում և զարգանում են նաև մենախոսության պարզ դրսևորումներ»¹⁹:

Դպրոցում կազմակերպվում է ուսումնական գործընթաց, որն ապահովում է երեխայի խոսքի զարգացման շարունակական խնդիրը: Եթե նախաայբբենական շրջանի սկզբում երեխան գաղափար ունի պատմության, նախադասության, բառի, վանկի, հնչյունի մասին, ապա նախաայբբենական շրջանի ավարտին այդ եզրույթներն օգտագործում են խոսքում, ոչ միայն տարբերակում են ձայնավորն ու բաղաձայնը հնչյունները, այլև գույների միջոցով դրանք արտահայտում են գծապատկերում: Զարգացնում են փոքրածավալ հեքիաթների, պատմվածքների, բանաստեղծությունների ունկնդրման, վերարտադրելու արդեն ձեռք բերած կարողությունը: Մայրենի լեզվի ուսուցման նպատակը սովորողի մեջ ժամանակակից գրական հայերենին համապատասխան խոսք կառուցելու, իր խոսքը վերահսկելու, բարբառային խոսքից մաքրելու, մայրենի լեզվով ամենատարբեր բնույթի տեքստեր, գրականություն կարդալու և ինքնուրույն հասկանալու կարողությունների մշակումն է²¹: «Տարրական և միջին դպրոցների առաջին մակարդակը նախատեսում է գիտելիքների, հմտությունների ու կարողությունների այն ծավալը, որը բավարարում է կրթական հաջորդ աստիճանին անցնելու:

¹⁹Ջ. Գյուլամիրյան, Մայրենի իտարրական ուսուցման մեթոդիկա, Ձանգակ, Երևան, 2018, էջ 25:

²⁰Մանկապարտեզի ավագ խմբի (5-6 տարեկանների) կրթական համալիր ծրագիր, էջ 77:

Գրաճանաչության նախաայբենական շրջանի դասերն իրենց կառուցվածքով տարբերվում են նախակրթարանի պարապմունքներից ինչպես տևողությամբ, այնպես էլ կառուցվածքով, սակայն այստեղ ևս հաշվի են առնված երեխաների տարիքային առանձնահատկությունները, հոգեկան գործընթացների, հիշողության, ուշադրության առանձնահատկությունները: Քանի որ երեխաները շուտ են հոգնում, երկար ժամանակ չեն կարողանում զբաղվել միևնույն գործողությամբ, գործունեության ձևը յուրաքանչյուր 10-15 րոպե հետո փոփոխվում է: Դասը կարելի ընդհատել թե՛ ֆիզիկական վարժությունների կատարման, թե՛ դերային խաղերի կազմակերպման, թե՛ երգի ու հանելուկի գուշակման համար: Դասի հիմնական մեթոդական շղթան նախաայբենական շրջանում.

1. կազմակերպական պահ
2. տնային աշխատանքի ստուգում
3. ֆիզկուլտդադար.
4. անցած ուսումնական նյութի կրկնություն, ամրակայում.
5. հանձնարարված թեմայի կամ թեմատիկ նկարի շուրջ հարցազրույց.
6. շարժուն խաղեր.
7. հնչյունային վերլուծություն, նոր նյութի հաղորդում.
8. դիդակտիկ և հետաքրքրաշարժ խաղեր.

²¹Հայոցլեզու, գրականություն, Հանրապետության պետական կրթակարգ, Հանր. հիմնական դպրոցի առարկայական ծրարեր (1-9 դասարաններ), Անտարես, Եր., 2004:

9. նոր նյութի ամրակայում, մարզողական վարժություններ.
10. մատները գրելու նախապատրաստող վարժություններ.
11. գրում.
12. ամփոփում²²:

Գրաճանաչության նախաայբբենական շրջանում երեխաները ձեռք են բերում ուսուցման կարևոր լեզվական գիտելիք՝ նախապատրաստվելով կարդալու և գրելու գործընթացին: Շարունակվում են աշխատանքները թեմատիկ նկարի շուրջ՝ ուսուցչի օգնող հարցերով կազմում են մտքով իրար կապված նախադասություններ, որը կոչում են պատմություն: Այսպիսի աշխատանքներին ծանոթ երեխաների մոտ որոշակիորեն զարգացած է այս կարողությունը, ուստի գաղափար է տրվում գծապատկերի մասին: Տառաճանաչ չլինելը չի խանգարում պատմությունն ընդգրկել գծապատկերի մեջ՝ գծելով մի վանդակ ու անվանել այն «պատմության տնակ»: Նմանատիպ աշխատանքները միտված են զարգացնելու երեխաների խոսքը, ուստի պարբերաբար անդրադարձ է կատարվում պատմություն հյուսելու, երեխաներին խոսեցնելու, գրագետ և արտահայտիչ խոսք կառուցելու կարողության զարգացման շուրջ:

Պատմություն հյուսելու կարողության ձևավորմանը հաջորդում է նախադասությունները պատմությունից առանձնացնելու ունակության մշակում: Հաշվի առնելով նախակրթարանում երեխաների ձեռք բերած գիտելիքները նախադասությունները պատմությունից առանձնացնելու վերաբերյալ՝ ուսուցիչը նախադասություն առ նախադասություն դանդաղ արտասանում է, առաջարկում երեխաներին ծափերի միջոցով հաշվել նախադասությունների քանակը: Նախադասությունները հաշվելուց, քանակը ճշտելուց հետո պատմության գծապատկերը բաժանում են նույնքան վանդակների, որքան նախադասություն ունեն: Այսինքն՝ պատմության տնակն ունի այնքան մաս, որքան ունենք նախադասություն:

Այդ մասերը միտք են արտահայտում, որն անվանում ենք նախադասություն: Ապա տալիս ենք նախադասության գծապատկերը՝ անպայման նշելով, որ նախադասությունը սկսվում է մեծատառով, իսկ վերջում դնում ենք երկու կետ ու այն կոչում է վերջակետ: Այնուհետև զարգացնում ենք նախադասությունը վերլուծելու կարողությունը: Դիտարկվում են նախադասության բաղադրիչները և գաղափար է

²²Ջ. Գյուլամիրյան, Մայրենիի տարրական ուսուցման մեթոդիկա, Զանգակ, Երևան, 2018, էջ 41:

տրվում բառի մասին: Բառի մասին գաղափարը ևս բացատրվում է գծապատկերով, անվանվում որպես որոշակի իմաստ արտահայտող լեզվական միավոր: Ուսուցչուհին նախադասության օրինակ է գրում գրատախտակին՝ գծելով գծապատկերը: Երեխաներին առաջարկվում է ծափերի միջոցով հաշվել նախադասության մասերը, գծապատկերը բաժանել այնքան մասի, որքան ունեն նախադասության մեջ բառ:

Գծապատկերի շուրջ տարվող աշխատանքը պահանջում է մեծ ջանք, բայց մեծապես նպաստում է գրաճանաչության գործընթացին, ապահովում է խոսքի զարգացում, մշակում, գրագիտ խոսք ձևավորելու կարողություն:

Բառի շուրջ աշխատանք տանելիս կարևոր է աշակերտներին բառի և առարկայի տարբերության մասին բացատրել: Այդ գործընթացը դյուրին կարելի դարձնել առարկաներ ցուցադրելով ու բացատրելով, որ առարկայի պես հնարավոր չէ բառի հետ գործողություն կատարել: Բառի մասին գիտելիքի ամրակայումից հետո ուսուցիչը անդրադառնում է վանկի գաղափարին: Այս դեպքում ևս նախադասությունից դուրս է բերվում բառը, ցանկալի է երկվանկ, նախ արտասանում, այնուհետև ծափերի միջոցով կատարվում է վանկատում: Երեխաները բառն արտասանում են, ծափ տալով բաժանում վանկերի, հաշվում մասերը ևնշում քանակը: Վանկի գաղափարն ամրապնդվում է վանկային վարժությունների միջոցով:

Հնչյունի մասին ուսուցիչը գաղափար է տալիս կրկին գծապատկերի օգնությամբ: Երեխաներին հանձնարարվում է միավանկ բառեր ասել և գծապատկերի օգնությամբ ցույց է տրվում, որ միավանկ բառերն ունեն ոչ միանման գծապատկերներ, նրանց կառուցվածքը տարբեր է: Բառի գծապատկերը կարող է բաղկացած լինել ինչպես երկու, այնպես էլ երեք կամ չորս մասերից: Այստեղ խոսվում է հնչյունի գաղափարի մասին: Իսկ գործնական ճանապարհով երեխաները սովորում են ձայնավոր ու բաղաձայն հնչյունների տարբերակումը: Այս նպատակով կատարվում է բառի հնչյունային վերլուծություն: Խմբով արտասանելով՝ նշում են, թե որ հնչյունն է բառի սկզբում, բառամիջում և բառավերջում: Հնչյունների արտասանության վրա հրավիրում ենք սովորողների ուշադրությունը, նշում. «-Ա- արտասանելիս, ինչպես նկատեցիք, օդը բերանից դուրս է գալիս առանց արգելքի: Ուշադրությո՛ւն դարձրեք՝ ա՛ ..., լեզուն բերանի

մեջ չի կպչում պատերին: Իսկ հիմա արտասանենք՝ լըր..., տեսե՛ք, լեզուն կպչում է վերնի ատամներին, և ձայնն արգելքով է բերանից դուրս գալիս»²³:

Մի շարք գործողությունների կատարմամբ իրականացվում է բառի հնչյունային վերլուծության կարողության մշակում և խորացում:

Նախաայբբենական շրջանի հիմնական խնդիրներից է նաև հնչյունային լսողության զարգացումը: Այն կարևոր դեր ունի թե՛ գրելու, թե՛ կարդալու կարողությունների ձևավորման գործընթացում: Գրել-կարդալ սովորեցնելու գործընթացում կարևոր է յուրաքանչյուր երեխայի հնչյունային լսողության զարգացումը: Այս աշխատանքի թերացման հետևանքով կարդալու և գրելու կարողության անբավարար զարգացում է տեղի ունենում, որի հետևանքով առաջանում է ուսումնական ոչ լիարժեք գործունեություն:

Նախաայբբենական շրջանում ձևավորվում է կարդալու կարողությունը, որը հետագայում գիտելիքի ձեռքբերման, բառապաշարի ընդլայնման, խոսքի զարգացման հիմնական միջոցն է: Ուստի մեր նպատակն է հետամուտ լինել երեխայի հնչյունային լսողության ճիշտ զարգացման խնդրին, իրականացնել համակարգված այնպիսի աշխատանք, որը ճիշտ հիմք կհանդիսանա և կապահովի առաջընթաց կարդալու, հետագայում նաև գրելու գործընթացի կարողության զարգացման համար:

Այսպիսով՝ նախակրթարանի տրված գիտելիքով, կուտակած կարողություններով ու հմտություններով դպրոցահասակ երեխան ոչ միայն անձնագրային տարիքով է համապատասխանում որոշակի չափանիշների, այլև՝ իր մտածողությամբ ու զարգացած խոսքով:

²³Նույն տեղում, էջ 47:

ԳԼՈՒԽ 2.

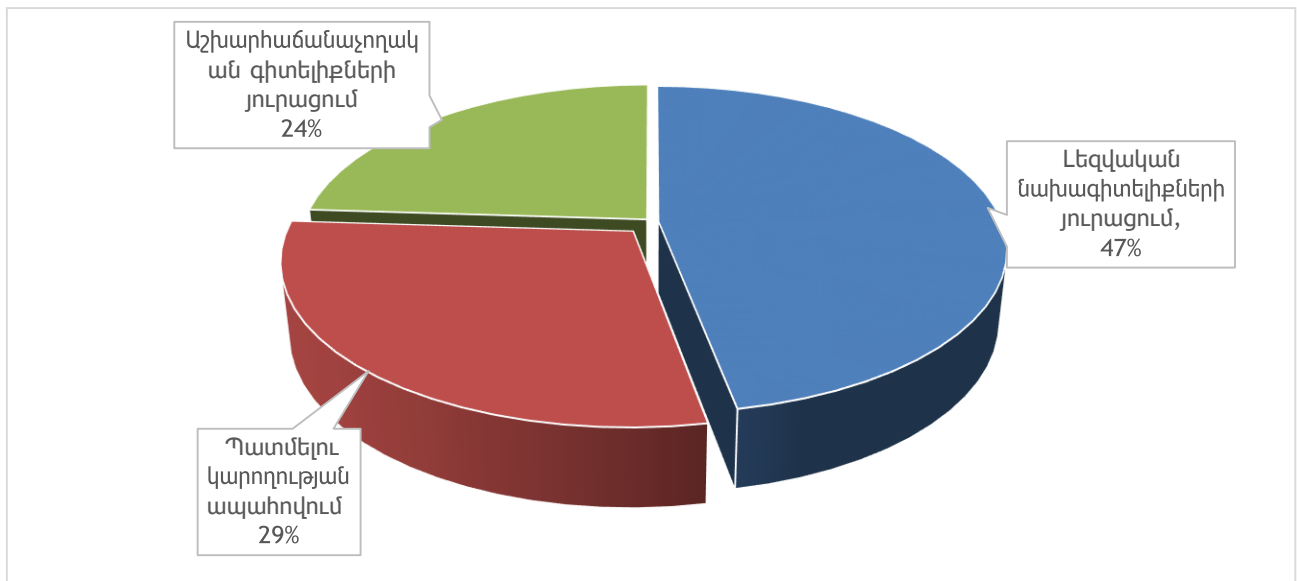
ԳՐԱՃԱՆԱԶՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՅԲԲԵՆԱԿԱՆ ՓՈԻԼԻ ԳՈՐԾՐՆԹԱՑԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՄԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԸ

Ավարտական աշխատանքի թեմայի շուրջ մեր ուսումնասիրությունների ընթացքում մենք մեծապես կարևորել ենք մանկապարտեզ-դպրոց փոխհաջորդայնության ապահովումը: Հարցախույզի միջոցով բացահայտել ենք այն դժվարությունները, որոնք առաջանում են հատկապես գրաճանաչության գործընթացում:

: Մանկավարժները նշել են բազմաթիվ դժվարություններ, որոնք ծագել են այդ գործընթացն իրականացնելիս եղել են նաև որոշակի առաջարկություններ: Այդ դժվարությունների հաղթահարման ուղղությամբ, քանի որ այդ գործընթացը լիովին ուսումնասիրված չէ, և մեթոդական հանձնարարականները մշտապես փոփոխվում են:

Ներկայացնենք մեր անցկացրած հարցախույզի արդյունքները:

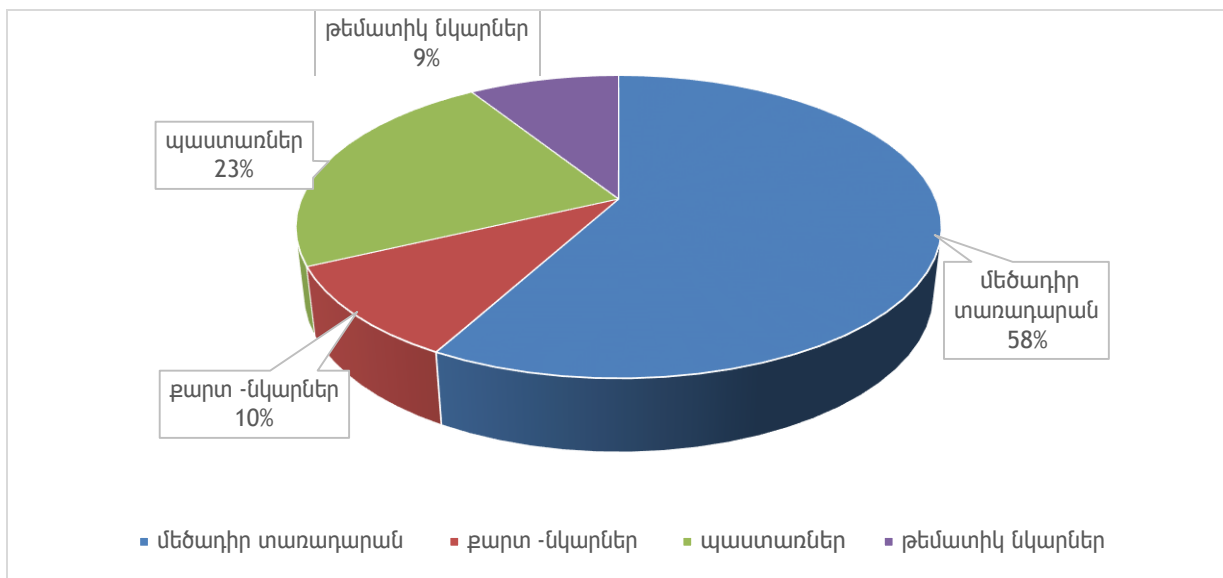
3. Առաջին դասարանի աշակերտները ի՞նչ դժվարություններ են ունենում գրաճանաչության նախաայբբենական շրջանում :

Տրամագիր 3

Հարցախույզի մասնակից ուսուցիչների 47 %-ը նշել են, որ առաջին դասարանի աշակերտները դժվարություններ են ունենում լեզվական նախագիտելիքների յուրացման ժամանակ: Նրանց 29%-ը նշել է, որ իրենց աշակերտները խնդիրներ են ունենում պատմելու ընթացքում: Աշակերտները չունեն կապակցված խոսք և չեն կարողանում պատմելու կարողությունն ապահովել: 24%-ը նշել է, որ աշակերտները դժվարությունների են հանդիպում աշխարհաճանաչողական գիտելիքների յուրացման գործընթացում:

4. Գրաճանաչության ընթացքում ի՞նչ գննական միջոցներ եք կիրառում

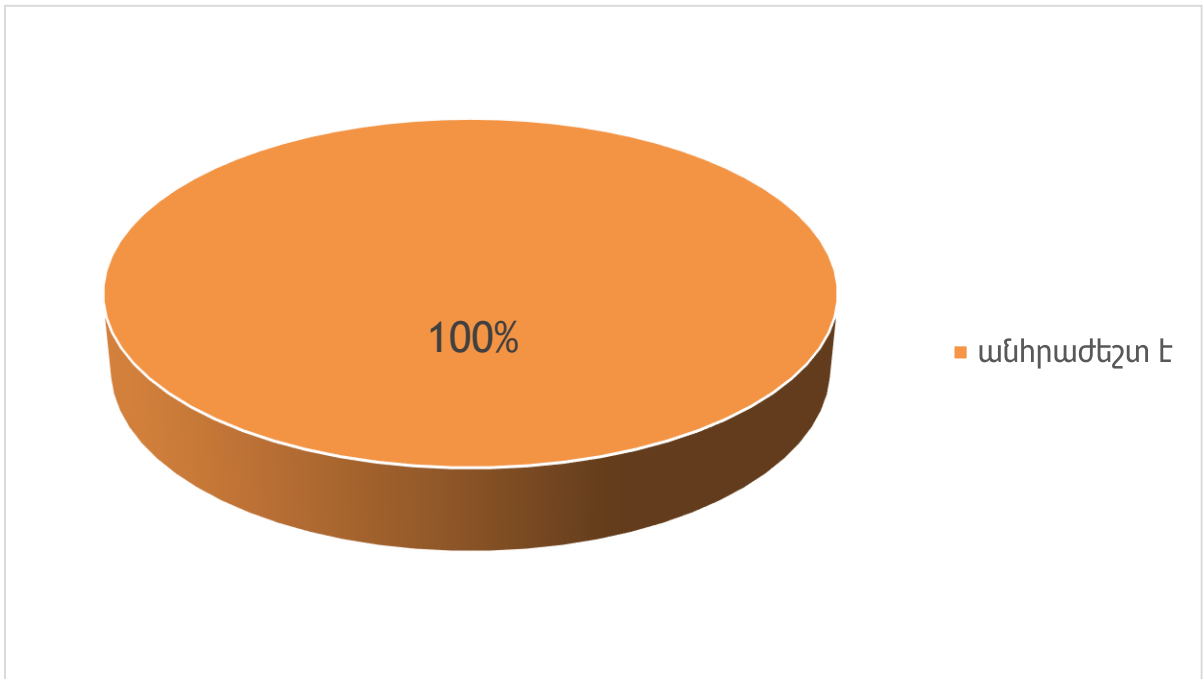
Տրամագիր 4

Հարցման ընթացքում դասվարները նշեցին, որ կիրառում են տարբեր դասերի ժամանակ տարբեր գննական պարագաներ՝ կախված դասի տեսակից:

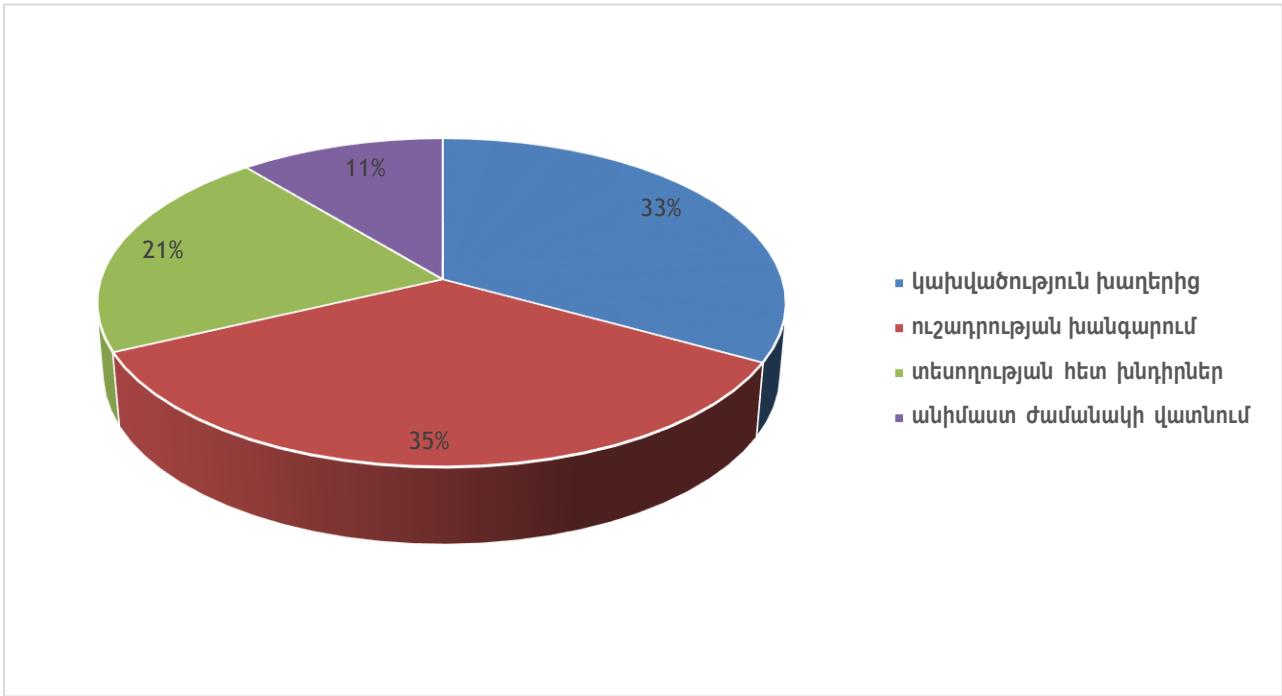
5. Հիմնավորե՛ք, խնդրեմ, գրաճանաչության շրջանում գննական միջոցների կիրառման անհրաժեշտությունը:

Զննական սկզբունքի կիրառությունը սովորողներին կենտրոնացնելու, լեզվական այս կամ այն միավորը, ինչպես նաև նոր հնչյուն-տառը դյուրին յուրացնելու խնդիր է լուծում, այն ապահովում է երևույթի ընկալման և յուրացման մատչելիությունը և տեսանելիությունը: Ապահովում է տեսողական հիշողությունը, նպաստում է կարդալու կարողությունների ձևավորմանը: Այն ունի խիստ անհատական բնույթ, որը պայմանավորված է ուսուցչի փորձառությամբ: Հետևաբար ուսուցիչների 100%-ը նշել են , որ անհրաժեշտ է գննական պարագաների կիրառումը գրաճանաչության ուսուցման շրջանում: Այն

նպաստում է երեխայի տրամաբանական և երևակայական մտահղացումների առաջացմանը: Եվ դրանց երկուստեք միացությունը ծնում է բառ, պատկեր, զգացողություն: Նկարի միջոցով աշակերտը կատարում է մտքի ճամփորդություն, որն էլ կայացնում է նրա իմաստային աշխարհը՝ ենթագիտակցականը մղվելով խոսքի, ծնում է բառերով հարուստ և գունագեղ աշխարհ, կայանում է մտահղացում-երևակայություն-տրամաբանություն եռամիասնությունը

6. Գրաճանաչության ընթացքում կիրառում ե՞ք SS միջոցներ:

Տրամագիր7

Ինչպես երևում է գծակարգից, լեզվական գիտելիքների վերաբերյալ էլեկտրոնային խաղերի կիրառման հաճախականության առումով դասվարները չունեն հստակ կողմնորոշում. ձայները բաշխվել են համարյա հավասարապես:

Համադրելով ուսուցիչների շրջանում իրականացրած գրավոր եւ բանավոր հարցման արդյունքները՝ պարզ է դառնում, որ հարցմանը մասնակցած դասվարների կեսը էլեկտրոնային խաղերի միջոցով լեզվական տարրական գիտելիքների ուսումնասիրումը արդյունավետ չի համարում, քանի որ սովորողները՝

- կախվածություն են ունենում խաղերից 33%,
- համակարգչի առջեւ շատ ժամանակ են կորցնում 11%,
- տեսողության հետ կապված խնդիրներ են ունենում 21%,
- ունենում են ուշադրության կենտրոնացման դժվարություն 35%:

Նախաալբերենական շրջանը՝ որպես կարդալու կարողության ձևավորման մեր փորձից (պլան)

«Հանգստյան օրը»

Դասարան

Առաջին

Դասի թեման

Նախաալբերենական շրջան. «Հանգստյան օր»

Դասի նպատակը և խնդիրները

1. ձևավորել նկարի շուրջ պատմություն, հյուսել կարողություն,
2. ձևավորել նախնական հասկացություն բառի մասին,
3. աշակերտների մեջ դաստիարակել ընկերասիրություն, ձևավորել հարգանք ընկերոջ նկատմամբ,
4. ձևավորել ինքնուրույն խոսք կառուցելու ունակություն, դիմացինին լսելու կարողություն,
5. հարցադրումների միջոցով ամբողջական պատկեր կազմել նրանց խառնվածքի և շփման կարողության վերաբերյալ:

Զննական պարագաներ

Նախապես հանձնարարված նկարների ցուցադրում, պաստառներ.

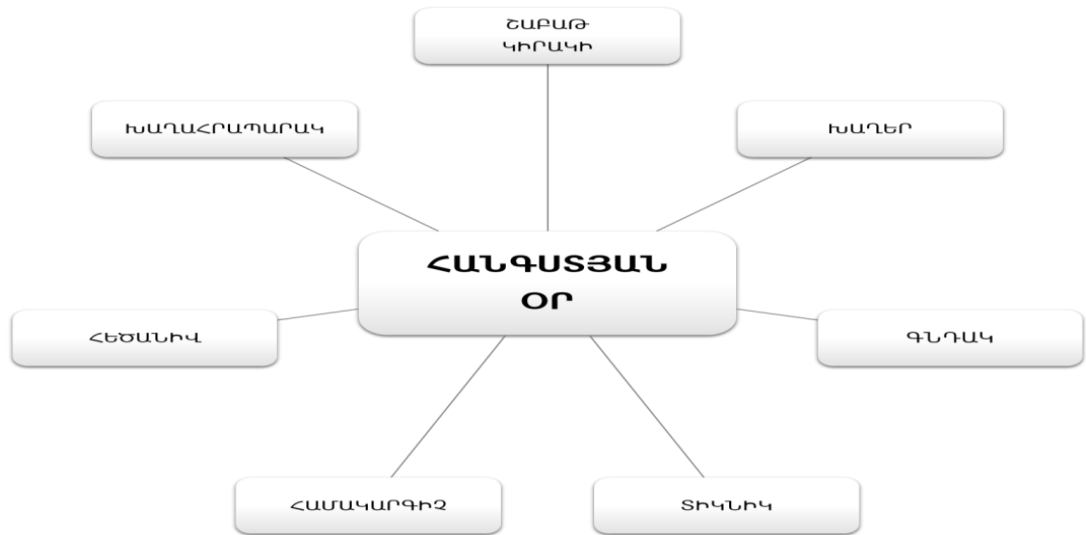
Կիրառվող մեթոդները

- զրույցի մեթոդ,
- մտազրոհ մեթոդական հնար

Դասի ընթացքը

Կազմակերպական պահ

- աշակերտների հաշվառում

«Մտազրոհ»

Խթանման փուլ

Բանավոր հարցման օգնությամբ պարզեցինք, թե ինչպես են երեխաներն անցկացնում հանգստյան օրերը: Այնուհետև, երեխաներին ուղղեցինք հարցեր, որոնք խթանեցին նոր նյութի նախնական յուրացումը:

- Որո՞նք են հանգստյան օրերը:
- Ինչպե՞ս եք սիրում անցկացնել այդ օրերը:
- Ինչո՞վ եք սիրում զբաղվել այդ օրերին:
- Մի՞րո՞ւմ եք խաղեր խաղալ այդ օրերին:
- Հանգստյան օրերին իջնո՞ւմեք բակխաղալու:
- Ինչո՞վ եք սիրում խաղալ:
- Մի՞րո՞ւմ եք հեծանիվ վարել:

Դիտելով նկարները, որտեղ ցույց է տրված, թե ինչպես են անցկացնում երեխաները իրենց հանգստյան օրերը, յուրաքանչյուրը ցուցադրեց իր նկարը:

Իմաստի ընկալման փուլ

Լավագույն աշխատանքները փակցնել գրատախտակին՝ խրախուսելով բակային խաղերը:

Այնուհետև աշակերտներին հանձնարարեցինք ուսումնասիրել թեմատիկ նկարը, ապա նկարի շուրջ հյուսել պատմություն՝ պատասխանելով հետևյալ հարցերին՝

- Ինչպիսի՞ եղանակ է բակում:
- Ինչպիսի՞ ծաղիկներ կան բակում:
- Բակում ի՞նչ հարմարանքներ կան խաղալուհամար:
- Ովքե՞ր են խաղում բակում: Եկե՛ք անուններով կոչենք նրանց:
- Արդյո՞ք խաղում են միասին, համերա՞շխեն:
- Ինչո՞վ են խաղում Անին ու Նարեն:
- Արան և Տիգրանը ի՞նչ են վարում:
- Ո՞վ է ճոճանակի վրա օրորվում:
- Ովքե՞ր են գնդակով խաղում;
- Ի՞նչ է անում Արմենը:
- Ի՞նչ է փորձում ավազից պատրաստել Մանեն:

Արդյո՞ք գիտեք խաղեր, որոնք պատկերված չեն նկարում:

«

Առաջին հարց: *«Առաջին դասարանի աշակերտների ստեղծագործական մտածողության զարգացմանը նպաստող մեթոդներից որո՞նք են առավել արդյունավետ.*

ա) գննական մեթոդ

գ) վերարտադրողական մեթոդ

բ) խոսքային մեթոդ

դ) ստեղծագործական մեթոդներ

Երկրորդ հարցին («Նախաալբերենական շրջանում աշակերտների ստեղծագործական մտածողության զարգացման գործընթացում *n*՞ր աշխատանքներն են ուսուցիչները կարևորում») հարցման մասնակիցներն արտահայտել են իրենց անձնական կարծիքը: Պատասխանները ներկայացված են ստորև (հատուկ առանձնացրել ենք 5-ը):

1. Մեծադիր նկարի շուրջ պատմությունների կազմումը;
2. Հնչյունների ճիշտ արտահայտությունը;
3. Դիդակտիկ խաղերը;
4. Աշակերտների կարողությունների բացահայտումը;
5. Հնչյունների ուղղագրությունն ու ուղղախոսությունը, ճիշտ շեշտադրումը, բառակապակցություններ, ապա նախադասություններ կառուցելու կարողությունը, բառիմաստի ընկալման, ճիշտ կիրառման և պատկերավոր խոսք կառուցելու կարողությունը:

ա) պատմողական

գ) դատողական

բ) նկարագրական

դ) գնահատող

Չորրորդ հարց: «Նախաալբերենական շրջանի *n*՞ր առաջադրանքներն են առավել զարգացնում առաջին դասարանի աշակերտների ստեղծագործական մտածողությանը»:

ա) խաղերը

բ) մեթոդական հնարները

գ) նշեք Ձեր տարբերակը

Հինգերորդ հարց: «Նախաալբերենական շրջանի խաղերի *n*՞ր տեսակներն են նպաստում դասարանի աշակերտների ստեղծագործական մտածողությանը»:

ա) «Բառը բառի մեջ»

բ) «Բառախաչ»

գ) «Խառնագիր»

դ) նշեք Ձեր տարբերակը

ա) «Բառը բառի մեջ»

բ) «Բառախաչ»

գ) «Խառնագիր»

դ) նշեք Ձեր տարբերակը

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Մեր հետազոտական աշխատանքի տեսական գրականության վերլուծության և դրանից բխող փորձարարական աշխատանքի ստացված արդյունքների հիման վրա հանգել ենք հետևյալ եզրակացությունների.

1. մանկավարժության մեջ գոյություն ունեն կրտսեր դպրոցականին գրաճանաչ դարձնելու մի շարք ավանդական և ժամանակաից մոտեցումներ, որոնք այսօր կիրառելի են ՀՀ հանրակրթական դպրոցի առաջին դասարաններում:
2. Առաջնային է կարևորել արդի կրթության առջև դրված նոր պահանջները՝ աշակերտակենտրոն, անհատակողմնորոշված մոտեցումների, փոխներգործուն և ակտիվ մեթոդների համադրման անհրաժեշտությունը:
3. Ուսումնական գործընթացի արդյունավետությունն ապահովելու նպատակով գրաճանաչության գործընթացը նպատակահարմար է կազմակերպել հետաքրքրաշարժ նյութերի միջոցով՝ կիրառելով էլեկտրոնային ռեսուրսները և խաղային առաջադրանքները:
4. Գրաճանաչության գործընթացի բարելավումը պայմանավարված է մի շարք սկզբունքներով, ինչպես նաև՝ ուսուցչի պատրաստվածության մակարդակով. կարևոր է ուսուցչի ստեղծագործական կարողությունը:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. Գյուլամիրյան Ջ., Խաղալով սովորենք, Ջանգակ-97, Երևան 2009, 79 էջ:
2. Գյուլամիրյան Ջ., Մայրենիի տարրական ուսուցման մեթոդիկա, Ջանգակ, Երևան, 2018, 315 էջ:
3. Խաչատրյան Ք., Խոսքի զարգացումը կրտսեր դպրոցում, Նախաշավիղ ամսագիր, ՀՀ ԿԳՆ, 8. 2012, 64 էջ:
4. Խումարյան Վ., Բանավոր խոսքի զարգացման և խոսքի մշակույթի ձևավորման ուղղությամբ տարվող աշխատանքներ, Նախաշավիղ ամսագիր, ՀՀ ԿԳՆ, 5. 2012, 64 էջ:
5. Ծառուկյան Ռ., Միտոյան Հ., Սմբատյան Լ., Նիկողոսյան Ն., Այլընտրանքային մոդելներով 5-6 տարեկան երեխաների նախադպրոցական կրթության կազմակերպումը, ՀՀ ԿԳՆ, Երևան, 2010, 128 էջ:
6. Ծննդից մինչև 6 տարեկան երեխաների զարգացման և կրթական չափորոշիչներ /Յունիսեֆ (ՄԱԿ-ի մանկական հիմնադրամ), Փրինթինգտոն, Երևան, 2011, 182 էջ:
Այս աղբյուրից հղում չկար:
7. Հայոց լեզու, գրականություն, Հանր. հիմն դպրոցի առարկայական ծրարեր (1-9 դասարաններ), Անտարես, Եր. 2004 :
8. Հայոց լեզու, գրականություն, Հանրապետության պետական կրթակարգ, Միջնակարգ կրթության պետական չափորոշիչ, Երևան, Անտարես, 2004:
9. ՀՀ օրենքը նախադպրոցական կրթության մասին. 2017. Գլուխ 1. Հոդված 3:
10. Մանկապարտեզի ավագ խմբի (5-6 տարեկանների) կրթական համալիր ծրագիր, Երևան 2007, 141 էջ:
11. Մանուկյան Լ., Սմբատյան Լ., Միտոյան Հ., Մայրենի լեզվի դիդակտիկ խաղերը մանկապարտեզում, ՀՀ ԿԳՆ, Երևան, 2007, 60 էջ:
12. Մարության Ա. Ա., Դավաքյան Ա. Մ., Նախադպրոցական մանկավարժություն (ուսումնական ձեռնարկ), Երևան, Գասպրինտ, 2005:
13. Նախադպրոցական կրթության պետական կրթության չափորոշիչները հաստատելու մասին հրաման, 2011թ., Գլուխ 6:

